

Т.Г. Кучерук, канд. екон. наук, доц. (ДонНТУ, Донецьк)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УЧАСТІ РЕГІОНІВ У МІЖНАРОДНІЙ ІНТЕГРАЦІЇ: НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Досліджено напрями вдосконалення організаційно-економічного механізму участі регіонів у міжнародній інтеграції, проаналізовано регіональні особливості розширеного відтворення продуктивних сил.

Исследованы направления усовершенствования организационно-экономического механизма участия регионов в международной интеграции, проанализированы региональные особенности расширенного воспроизводства производительных сил.

The main directions needed to improve the organizational-economic mechanism of regions participation in international integration are determined, the regional peculiarities of productive force extended reproduction are analysed.

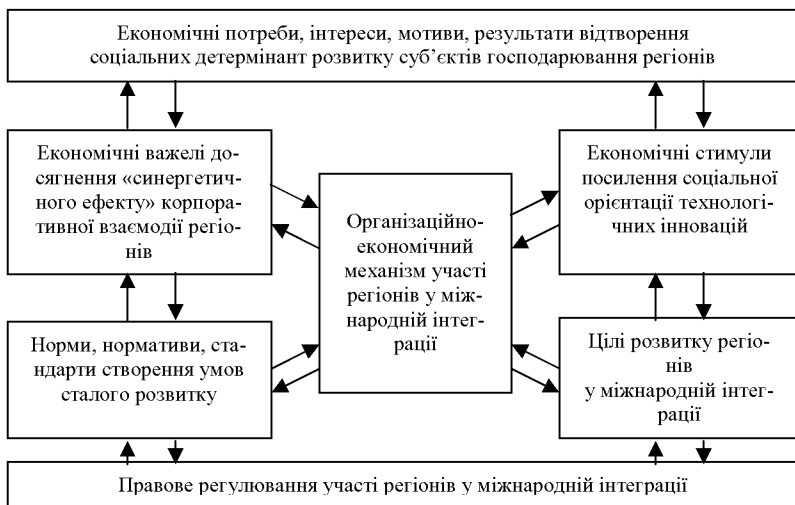
Постановка проблеми у загальному вигляді. Дослідження проблем організаційно-економічного механізму участі регіонів у міжнародній інтеграції пов'язане з пошуком комплексу заходів, спрямованих на подолання конфліктно-антогоністичних форм розвитку суперечностей, які пронизують економічні закони [1, с.358], формуванням науково обґрунтованої системи, управлінської діяльності суб'єктів господарювання, яка збагачує потенціал розвитку регіонів. Втім, актуалізація гео економічного позиціонування регіонів вимагає дослідження техніко-технологічних, організаційно-економічних, соціально-економічних регіональних відносин між суб'єктами господарювання на мікро-, макро- і метарівнях із приводу підвищення їхньої конкурентоспроможності, виявлення нових можливостей розширеного відтворення продуктивних сил на основі використання синергетичних зв'язків у системі міжнародного розподілу праці, скорочення розриву в рівні життя населення регіону, у можливостях одержання сучасних знань і використанні інформаційних технологій з метою підвищення економічної, соціальної, екологічної й інституціональної ефективності суспільного виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню організаційно-економічного механізму участі регіонів у міжнародній інтеграції присвячена значна кількість сучасних наукових досліджень, таких вчених, як: О. Білорус, В. Будкін, З. Варналій, В. Василенко, В. Геєць, З. Герасимчук, А. Гріценко, Л. Зевін, Ю. Макогон, Л. Масловська, В. Пила, І. Строянська, А. Филипенко, О. Хмиз, С. Шульц.

Подальший розвиток наукомістких галузей через глобальні виробничі та збутові мережі, посилення соціальної орієнтації нових технологій потребує виявлення механізмів досягнення “синергетичного ефекту” корпоративної взаємодії регіонів у міжнародній інтеграції та створення умов екологічно безпечного й сталого розвитку.

Мета та завдання статті. Метою статті є аналіз організаційно-економічного механізму участі регіонів у міжнародній інтеграції, виявлення основних проблем, які гальмують оптимізацію умов господарчої діяльності суб’єктів та обґрунтування шляхів їх вирішення за допомогою вдосконалення державного регулювання їхнього інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рушійною силою в інноваційному розвитку економіки регіону є створення мотиваційного механізму відтворення соціальних детермінант розвитку суб’єктів господарювання (рис.).

Рисунок – Організаційно-економічний механізм участі регіонів у міжнародній інтеграції

Організаційно-економічний механізм участі регіонів у міжнародній інтеграції являє собою систему економічних, організаційних і правових відносин, що впливають на виробництво, нагромадження і споживання суб’єктів регіонів. Саме тому відшкодування вартості відтворення суб’єкта господарювання повинне забезпечувати йому мож-

ливість задовольнити потреби креативної діяльності, насамперед у створенні наукомісткого продукту.

Отже, у контексті посилення інноваційного чинника економічного розвитку регіону та підвищення національної конкурентоспроможності нагальним завданням виступає інтенсифікація нагромадження основного капіталу. Принциповим завданням є досягнення ефективних відтворювальних параметрів нагромадження, які забезпечують швидкий оборот інвестиційних коштів і прискорене оновлення ресурсного потенціалу шляхом систематичного своєчасного й повномірного заміщення морально і фізично застарілих засобів праці технікою та технологією нових поколінь [2; 3].

Насамперед, під час визначення стратегічних напрямів політики нагромадження основного капіталу, спрямованої на стимулювання інноваційних процесів і підвищення конкурентоспроможності регіону, необхідно взяти до уваги особливості інвестиційної та відтворювальної регіональної політики, що здійснювалася протягом усього часу, коли формувалася переважна частина діючих основних засобів і технологій, та проаналізувати відповідні поточні рішення, що закладають відтворювальні тенденції нагромадження капіталу та національного багатства країни в умовах міжнародної інтеграції. У процесі концептуального дослідження диверсифікації виробничого потенціалу регіону в міжнародній інтеграції найбільш значну складність становить розподіл виробничих функцій з метою застосування гнучкого інтеграційного механізму формування міжгалузевого регіонального комплексу, замкнутого системою відтворювальних зв'язків на основі технологічних інновацій.

Висока техногенність, екологічне навантаження ускладнюють стабілізацію продовольчого забезпечення, ведуть до систематичного подорожчання продуктів харчування, у тому числі й на перспективу. «Україні, – вважає В. Амбросов [4, с. 67], – вкрай необхідно враховувати ці тенденції та використовувати ситуацію, яка склалась, у своїх інтересах. Якщо в агропродовольчих системах розвинутих країн за попередні десятиліття досягнуто сталості й стабільності, то в Україні необхідно активно і взаємопогоджено використовувати всю сукупність наявного природного потенціалу та факторів відтворення, що забезпечують як власну продовольчу безпеку, так і утвердження провідного становища країни та її регіонів на зовнішніх продовольчих ринках».

Інституціональні перетворення у сфері природокористування відзначаються особливою гостротою, оскільки проблема вичерпності життєво необхідних природних ресурсів змушує окремі країни пере-

ходити на ресурсоекономну та екологоорієнтовану модель розвитку національних господарств. При цьому перманентне вдосконалення інституціонального середовища природокористування є основою його адаптації до змін макроекономічної кон'юнктури та мобілізації зусиль на оновлення матеріально-технічної бази і запровадження прогресивних організаційно-правових форм господарської діяльності [5, с. 414]. За цих умов формується глобальна ієрархічна структура виробничого потенціалу регіонів, у якій усі суб'єкти господарювання взаємозалежні з позицій інституціоналізації природокористування. Саме міжнародна інтеграція стає значимою для регіону в цілому та для окремих суб'єктів господарювання на основі оптимізації формування рентної політики, установа базових цін, урахування специфіку ведення бізнесу та регіональні особливості розширеного відтворення продуктивних сил.

Зокрема, функціональними формами організаційно-економічного механізму участі регіонів у міжнародній інтеграції є сукупність форм трансграничної взаємодії, взаємозалежності та інфраструктури: міжнародна локація фінансової ліквідності інноваційних техніко-технологічних та організаційно-економічних рішень, рух фінансової ліквідності активів між сегментами міжнародних фінансових ринків, міжнародна мобільність капіталу, банківська інтернаціоналізація, трансгранична присутність банків та фінансових інститутів, міжнародні стандарти та регулятори фінансових операцій, глобальні фінансові інструменти (глобальні облігації, глобальні депозитарні розписки), глобальні системи електронних платежів та фінансових трансакцій – міжнародні електронні системи валютної торгівлі, системи торгівлі фінансовими інструментами та платіжні системи [6]. Вони вимірюють взаємну динаміку (щільність зв'язку) основних параметрів національних, регіональних та міжнародних фінансових ринків, їх взаємодію, і тим самим ступінь їх інтеграції з механізмами валютних ринків – залежності валютного курсу від динаміки реальних відсоткових ставок та відносного міжнародного паритету відсоткових ставок за облігаціями.

Спираючись на теоретичні засади обґрунтування регіональних валютних союзів [6, с.147-165; 7, с.243-265] у контексті транзитивних країн можна виділити напрями вдосконалення організаційно-економічного механізму участі регіонів у міжнародній інтеграції.

По-перше, синергетична модель розвитку регіонів дозволяє створити нові пріоритети сталого глобального розвитку з урахуванням балансів населення, робочої сили, грошових доходів і витрат, можливостей природно-ресурсного потенціалу.

По-друге, трансформаційні економіки перебувають у стані довгострокової нерівноваги, що визначає фундаментальну залежність регіонів від зовнішніх потоків капіталу. Так, проблема дефіциту заощаджень і забезпечення економічного зростання, природно, зазнає зрушення в бік проблеми взаємозв'язку між дефіцитом поточного рахунку та відкритістю рухові капіталів. Для забезпечення сталого економічного зростання регіонів необхідною є інноваційно-інвестиційна основа, що йде врозрід з об'єктивною закономірністю браку національних заощаджень [8, с.16]. У процесі скасування валютних обмежень значення припливу приватних капіталів для компенсації браку національних заощаджень зростає. Отже, міжнародна інтеграція створює додаткові переваги для їх залучення, розширюється підтримка значніших платіжних дефіцитів і, відповідно, забезпечується економічне зростання.

По-третє, йдеться про принципovu важливість експансії інтеграційного фінансового сектору для забезпечення потоків капіталу і відповідного фінансування платіжних дефіцитів і економічного зростання регіонів. Так, обсяг кредитів стосовно ВВП у зоні євро становить 137, у Литві – 18, Польщі – 35, Чехії – 44, Угорщині – 54%; капіталізація фондового ринку – відповідно 50, 18, 14, 20, 12%; банківські депозити – відповідно 82, 21, 35, 65, 40%; банківські активи – відповідно 260, 30, 50, 90, 60%; кредити приватному сектору – відповідно 107, 13, 28, 33, 35% [9, с.81]. Така відмінність у масштабах фінансового сектору зазнаватиме поступового згладжування в процесі міжнародної фінансової інтеграції.

По-четверте, усувається проблема валютного курсу в системі операційного каркаса монетарної політики. Логіка реакції на валютний курс при проведенні монетарної політики є природною з урахуванням високого рівня відкритості трансформаційних економік, для яких коливання цього параметра істотно впливає на сукупні попит та пропозицію, а також на динаміку відносних цін, а отже, на інфляційну ситуацію в цілому і, зрештою, — на конкурентоспроможність регіону [10, с.107]. Інакше кажучи, реакція на валютний курс, незважаючи на режим плавання, виступає природним продовженням системи таргетування інфляції (чим стабільнішим буде цей курс, тим ефективнішим буде проведення політики цінової стабільності, необхідність чого диктується як логікою розвитку ринку, так і процесами євроінтеграції). Як наслідок, в умовах високої мобільності капіталу (вона стала фактором переходу до таргетування інфляції та розширення діапазону курсових коливань у країнах, які відійшли від політики фіксації) основна дилема монетарної політики зберігається: реакція на валютний курс є важливою для підтримання цінової стабільності, але постійна реакція на ньо-

го призводить до підвищення волатильності внутрішньої грошової пропозиції, що послаблює можливість забезпечувати регіональну цінову стабільність.

По-п'яте, важливу аналітичну роль відіграє також співвідношення між коефіцієнтом ліквідації та середньою нормою амортизації, визначеної у відсотках до первісної вартості основних засобів. Високий рівень такого співвідношення (що, безперечно, спостерігався на зазначеному етапі розвитку економіки США – близько 80%) підтверджує обґрунтованість розрахунку амортизаційних норм, які наближені до реальних пропорцій споживання основного капіталу. Розумне перевищення норми амортизації над зазначеним коефіцієнтом (у випадку США – 20%) дає підприємцям певний економічний вигравш і стимулює оновлення основного капіталу. У випадку сучасної України зазначена пропорція є практично зворотною: середня норма амортизації перевищує коефіцієнт ліквідації на 76%, тобто 2/3 нарахованих амортизаційних сум витрачають не за своїм цільовим призначенням (реновація), а спрямовуються на розширення капітальної бази або інші цілі, не пов'язані з інвестуванням [11, с.87].

На сучасному етапі завдання посилення інвестиційно-інноваційної й конкурентоспроможної ролі амортизації та реформування амортизаційної системи у напрямі створення відповідних податкових стимулів зберігає в Україні свою актуальність. Практика розвинених країн показує, що такі стимули виникають, коли параметри діючої амортизаційної системи працюють на випередження, утворюючи передумови економічного зростання. Внаслідок різних правил і норм нарахування амортизації її обсяги, зафіксовані податковим обліком, повинні перевищувати відповідні суми, визначені у бухгалтерському обліку. У такий спосіб сплата податків "відстрочується", а тимчасово вивільнені суми перетворюються на додатковий капітал, який може спрямовуватися на підвищення конкурентоспроможності окремих регіонів в умовах міжнародної інтеграції.

Наближення перспективи, у якій основною домінантою розвитку регіонів в умовах міжнародної інтеграції стануть інновації, вимагає також зміни пріоритетів державної політики науково-людського розвитку. Отже, мають бути створені адаптивні стимули, нормативні положення і правова база з метою підвищення ефективності регіональної інвестиційно-інноваційної політики в частині стратегічних науково-технічних програм і проектів, підвищення результативності державної інвестиційно-інноваційної політики шляхом визначення стратегічних пріоритетів з урахуванням ефективності кінцевого результату і

запровадження системи програмно-цільового фінансування регіонів країни.

Висновки. Зазначимо, що ефект розширення виробничого потенціалу регіону виявляється через поглиблення міжнародної інтеграції, структурно-інноваційну перебудову світової господарської системи. Гостра потреба у постійному оновленні продуктів і технологій спонукає розвивати стратегічні наукові та проектні розробки, підпорядковувати діяльність суб'єктів господарювання регіону прискоренню інноваційних процесів шляхом застосування їхніх заощаджень в активний засіб досягнення рівноважного стану попиту і пропозиції в реальному секторі економіки та розширеного відтворення продуктивних сил регіону.

Список літератури

1. Економічна енциклопедія [Текст] : У 3-х т. Т. 2. / редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) [та ін.]. – К. : Академія, 2001. – 848 с.
2. Шнипко, О. Модернізація основного капіталу – основи забезпечення конкурентоспроможності [Текст] / О. Шнипко // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 1. – С. 61–76.
3. Попов, В. Потоки фінансових ресурсів в Україні [Текст] / В. Попов // Фінанси України. – 2008. – № 5. – С. 78–86.
4. Амбросов, В. Ефективність використання факторів розширеного відтворення в аграрному секторі [Текст] / В. Амбросов // Економіка України. – 2009. № 9. – С. 67–73.
5. Хвесик, М. Інституціональна модель природокористування : пострадянський формат [Текст] : монографія / М. Хвесик. – К. : Кондор, 2007. – 798 с.
6. Шемятенков, В. Европейская интеграция [Текст] : учебное пособие / В. Шемятенков. – М. : Международные отношения, 2003. – 400 с.
7. Волес, В. Творення політики в Європейському Союзі [Текст] / В. Волес, Г. Волес ; пер. з англійської Р. Ткачук. – К. : Основи, 2004. – 871 с.
8. Колосова, В. Європейський інвестиційний банк в Україні [Текст] / В. Колосова // Фінанси України. – 2008. – № 2. – С. 15–25.
9. Козюк, В. Інтеграційний вибір постсоціалістичних країн у сфері монетарної політики: теоретичні проблеми [Текст] / В. Козюк // Економіка України. – 2006. – № 7. – С. 72–82.
10. Хоменко, Я. В. Стратегія сталого економічного зростання регіонів України [Текст] : монографія / Я. В. Хоменко ; Науково-дослідний економічний інститут. – Д. : ДРУК ІНФО, 2008. – 389 с.
11. Міняйло, О. Фіскальна політика у системі важелів стимулювання національної економіки [Текст] / О. Міняйло // Банківська справа. – 2008. – №4. – С. 72–94.

Отримано 15.03.2009. ХДУХТ, Харків.

© Т.Г. Кучерук, 2009.